

2-TOM, 4-SON

BUYUK IPAK YO'LI VA UNDA TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING
AHAMIYATI

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti talabalari

Qilichev Sayyidmurtozaxon G'ulomxon o'g'li

bekqilichev8@gmail.com

Ro'zimov Bobomurod Farxod o'g'li

rozimovbobomurod1@gmail.com

Xidirov Abdilohat Abdurashit o'g'li

abdulohatxidirov@gmail.com

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti o'qituvchisi

Hafizov Sarvar Boborajab o'g'li

shafizov@dpi.uz

[https:// https://orcid.org/0009-0000-1299-205X](https://orcid.org/0009-0000-1299-205X)

Annotatsiya: Ushbu maqolada Buyuk Ipak Yo'li Osiyo mamlakatlari uchun turizm sohasi rivojida nechog'liq ahamiyatli ekanligi yoritilgan. Shuningdek mamlakatimizning Buyuk Ipak Yo'lida joylashgan so'lim go'shalari haqida ma'lumotlar mavjud.

Kalit so'zlar : Buyuk Ipak Yo'li, Smarqand, transport, bozor infratuzilma, xorijiy turistlar, ASEAN, BTT

Hozirgi vaqtda butun dunyoda, jumladan O'zbekistonda ham iqtisodiyotning noishlab chiqarish sohaslaridan biri xususan turizm sohasiga e'tibor kuchayib bormoqda. Insonlar borgan sari o'zlarining bo'sh vaqtlarini samarali o'tkazishga, dam olishga, sog'lig'ini tiklashga, dunyoni, xalqlarning urf odatlarini, qadriyatlarini bilishga intilmoqda. Bundan tashqari, insoniyat har doim o'zining harakat doirasini o'zgartirib, yangi yerlarni kashf qilishga intilgan. XX asrga kelib bunday intilishlar kuchaydi va turizm industriyasining rivojlanishiga katta turtki bo'ldi. O'tgan 2004 yilda dunyo aholisining har to'rtinchisi sayohat qilganlar. Ayrim mamlakatlarda turizm sohasi juda ham barqaror rivojlanib bormoqda. Shunisi qiziqki, turizm rivojlanishi bilan bir qatorda transport, bozor infratuzilmasi, savdo sotiq, oziq-ovqat tarmoqlari, qurilish, hunarmandchilik hamda boshqa xizmat ko'rsatish sohalari rivojlanib ketadi. Respublikamiz xalqaro turizmni rivojlantirish uchun juda boy imkoniyatlarga ega. Bularga "Buyuk Ipak Yo'li"ning shoh tomiri respublikamizdan o'tganligi, butun dunyoga mashhur tarixiy va madaniy shaharlarimiz

2-TOM, 4-SON

Samarqand, Buxoro, Xiva, Shahrisabz, Qo'qon, Toshkent, Termiz va boshqa shaharlar, tabiiy va sog'lomlashtirish resurslariga boy mintaqalarimiz Chimyon, Shohimardon, Zomin, Boysun, Sherobod va boshqa shaharlar kiradi. Hozirgi kunga kelib O'zbekistonda turizmni rivojlantirish uchun asos solindi deb hisoblasa bo'ladi. Bunga dalil sifatida 1995 yilda "Buyuk Ipak yo'li"ni qayta tiklashda O'zbekiston respublikasining faol qatnashishi va respublikada xalqaro turizmni rivojlantirish to'g'risida»gi farmonning Prezidentimiz tomonidan qabul qilinishidir. Bu farmonga binoan turistik korxonalar bir qator soliq imtiyozlarga ega bo'lishdi. Bu farmon "Buyuk Ipak yo'li"da joylashgan tarixiy va madaniy shaharlarda turistik yo'nalishlarning rivojlanishiga turtki bo'ldi. Ming yillar davomida "Buyuk Ipak yo'li" Osiyo va yevropa xalqlarini birlashtirishning ahamiyatli va samarali usuli hisoblanib kelgan. Xuddi shu yo'l bo'ylab tovarlar, bilimlar, texnologiyalar, madaniyatlar almashuvi amalga oshirilgan, natijada shaharlarning, davlatlarning rivojlanishiga ko'maklashib kelgan. Hattoki, hozirgi vaqtda bu yo'l insoniyatga qanday global ahamiyatga ega bo'lganligini baholash qiyin. Ammo, o'zining faoliyatini tugatgandan keyin ham unga qiziqish yo'qolib ketmadi. Ayniqsa, transport va axborot aloqalarining, sanoat ishlab chiqarishning, tovar va xizmatlarning savdosini hamda Osiyo va yevropa mintaqalarining integratsiya protsesslariga faol qatnashuvi "Buyuk Ipak yo'li"ning ikkinchi nafasini olganini ko'rish mumkin "Buyuk Ipak yo'li"da xalqaro turizmni rivojlantirishning bir ko'rinishi bo'lib, janubiy-sharqiy Osiyoni yevropa bilan bog'lab turadigan global Transosiyo transport liniyani shakllantirish hisoblanadi. U o'z ichiga Yaponiya, Xitoy, Xindiston, O'zbekiston, Tojikiston, Turkmaniston, Qozog'iston, Kavkaz davlatlari, G'arbiy Osiyo (Pokiston, eron) davlatlari va albatta, yevropa davlatlarini qamrab oladi. Butunjahon Turistik Tashkiloti ekspertlari "Buyuk Ipak yo'li"da qatnashishiga qarab, qatnashuvchi davlatlarni 3 qismga ajratgan. Birinchi qismga o'ziga xos turizm milliy modelini shakllantira boshlagan O'rta Osiyo va Kavkaz davlatlari kirgan. Bu yo'nalishda Butunjahon Turistik Tashkiloti asosiy masala qilib turg'un rivojlanish dasturini tuzishda, turistik tarmoqqa investitsiyani jalb qilishda, qonunchilikni ishlab chiqishda va kadrlarni tayyorlashda ko'maklashishi hisoblanadi. Ikkinchi qismga "Buyuk Ipak yo'li" ob'ektlarini o'z ichiga olgan va turistik maxsuloti bilan aniq tajribaga ega bo'lgan davlatlar kiradi. Bular Xitoy, Pokiston, Hindiston, eron, Gretsiya va Turkiyalardir. BTT ning ekspertlari fikriga ko'ra bu yerda xalqaro tashkilot "Buyuk Ipak yo'li" nomli turistik mahsulotning sotilishini rag'batlantirishi mumkin.

Uchinchi qism esa, qadimgi aloqaning oxirgi nuqtalarini o'z ichiga qamrab oladi. Bularga bir tomondan Yaponiya, Koreya, ASEAN davlatlari kiradi. Bu yerda Butunjahon Turistik Tashkilotining vazifasi "Buyuk Ipak yo'li"ni targ'ibot qilish deb hisoblanadi,

2-TOM, 4-SON

chunki bu davlatlar nafaqat katta turistik oqimni ta'minlaydi, balki bu yo'l bo'ylab turizm uchun yetakchi bozorlar hisoblanadi.

“Buyuk Ipak yo'li” turistik maxsulot mavqeining ko'tarilishi uchun albatta fundamental asos bo'lishi kerak. Uni sotish uchun barcha davlatlarning faol hamkorligi kerak. Bu yerda xususiy sektor va davlat sektori, xalqaro va ratsional tashkilotlar, alohida turoperatorlar va mehmonxona komplekslari munosabatisiz amalga oshirib bo'lmaydi. Butunjahon Turistik Tashkilotining “Buyuk Ipak yo'li” loyihasi bo'yicha keyingi yig'ilishi Xitoyda 1996 yilda bo'lib o'tdi, bunda mahsulotning marketingiga oid masalalar ko'rib chiqildi. “Buyuk Ipak yo'li”da turizm bo'yicha ikkinchi anjuman ham bo'lib o'tdi. ekspertlar fikriga ko'ra bu yerda «Buyuk Ipak yo'li»ning asosiy turistik resurslari: diqqatga sazovor joylar, madaniy va tarixiy ob'ektlar, joylashtirish vositalari, transport va axborot markazlari shakllandi. Bu tadbirlardan keyin ushbu loyiha rivojlana boshladi.

“Buyuk Ipak Yo'li” bo'ylab Xitoyga sayohat qiluvchi turistlarning asosiy qismi respublikamiz orqali harakat qiladi. Bu degani xorijiy turistlarning mamlakatimizdagi turistik ob'ektlardan va transport vositalaridan foydalanganliklari uchun ma'lum bir valyutaning davlat byudjetiga tushishini ta'minlaydi.

Xulosa o'rnida shuni aytamanki, xorijiy turistlar uchun “Buyuk Ipak yo'li” bo'ylab transport (tranzit) yo'nalishlarini ishlab chiqish va amalga oshirish lozim. Bu masalada madaniy va bilim qabul qilishga qaratilgan turizm eng katta qiziqish tug'diradi. Ko'pchilik tashrif buyuruvchilarni davlatning tarixi, madaniyati va diniy obidalari qiziqtirgan. O'zbekiston hayotida bo'lib o'tayotgan madaniy tadbirlar, masalan, allomalarning va shaharlarning tantanalari nafaqat musulmon davlatlari, balki yevropa va boshqa davlatlarni keng qayd qilib, “Buyuk ipak yo'li”ni va taklif qilinayotgan mahsulotni yangi ahamiyatga ko'tardi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO' YXATI

1. «O'zbekistonda turizm sohasi uchun malakali kadrlar tayyorlash to'g'risida»gi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 1999-yil 30-iyundagi PF-2332-sonli Farmoni.
2. «Buyuk Ipak Yo'lini qayta tiklashda O'zbekiston Respublikasining ishtirokini avj oldirish va respublikada xalqaro turizmni rivojlantirish borasidagi chora-tadbirlar to'g'risida» gi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 1995-yil 2-iyundagi PF-1162-sonli Farmoni.
3. Boltaboyev M.R., Tuxliyev I.S., Muhamadiyev A.N., Abduxamidov S.A. “Turizm: nazariya va amaliyot” fanidan elektron darslik yaratish texnologiyasi. Uslubiy qo'llanma. -S., 2016.

